

Lubomír Kopeček:

**FENOMÉN VÁCLAV KLAUS.
POLITICKÁ BIOGRAFIE**

Brno: Barrister & Principal, 2012. 320 stran.

DOI: 10.5817/PC2013-4-544

Čtenáře, který poprvé v ruce drží politickou biografii výrazného českého politika, může logicky napadnout otázka, jak kniha vyznívá celkově a zda je kniha seriózní, či spíše bulvární biografii. Je politická biografie o Václavu Klausovi výlučně kritická, neutrální, objektivní, smířlivá, nebo dokonce obdivná s cílem zkoumanou osobnost v očích čtenářů hlavně pochválit a vyzdvihnout? Každý čtenář má svou představu zkoumané osobnosti: pozitivní, rozporuplnou, či vyloženě negativní. Spokojenost čtenáře s politickou biografií pak bude do jisté míry záviset na tom, zda se tato jeho představa bude prolínat s perspektivou autora knihy, nebo se s ní naopak bude zásadně rozcházet.

Zpracovat politickou (či jakoukoli jinou) biografii tak výrazné osobnosti české politiky se proto jeví jako velmi obtížný a také krajně nevděčný úkol. Autorovi hrozí, že bude jedněmi považován za „klausovce“, jinými za „pravdoláskaře“ atp. Je totiž zřejmé, že osobnost Václava Klause má tendenci českou společnost rozdělovat na jeho tvrdé kritiky i příznivce. Těchto úskalí si byl ale Lubomír Kopeček vědom, když napsal, že „...pozoruhodným jevem Klausova působení na české politické scéně je jeho schopnost nezůstat lhostejným, tedy vyvolávat na jednu stranu vřelé sympatie hraničící se zbožštěním, na stranu druhou reakce stejně intenzivní, ovšem zcela opačné“ (s. 12).

Lze říci, že značná část z obrovského množství laických či novinářských, ale i odborných příspěvků a komentářů skutečně zapadá do tohoto duálního schématu. Auto-

rovi knihy se však podařilo tuto černobílou schematičnost překonat a zproblematizovat. Podařilo se mu napsat vyváženou biografii, která se vymyká zkratkovitým hodnocením, odsudkům, kritikám, či naopak slepému obdivu vůči Václavu Klausovi.

Autorovým cílem nebylo zapojit se do diskusí o tom, zda je Václav Klaus „padouch“, nebo „hrdina“. Z knihy není cítit jakákoli potřeba autora vypořádat se s osobou Václava Klause, ale nabídnout seriózní politickou biografii, zachytit Klausovy úspěchy a omyly, ukázat na jeho názory, které se mohou na první pohled zdát podivné či nesprávné, při bližším pohledu ale mohou dobře zapadat do Klausova myšlenkového světa a jsou pak zcela logické (např. Klausovy názory na přeběhlíky – s. 190–191). Jinde naopak Lubomír Kopeček ukazuje Klausův pragmatismus a názorové obraty či myšlenkový vývoj (např. Klausův postoj ke katolické církvi – s. 63 a 213).

Autora lze ocenit i za to, že se intelektuálně poctivě hlásí ke svému světonázoru, když píše, že je mu „blízký liberálněkonzervativní pohled na svět, víra v přínos tržní ekonomiky a preference zastupitelské demokracie“ (s. 13). Kniha nemusí být vnímána jako absolutně neutrální či nehodnotící, což by bylo ostatně v knize tohoto typu poněkud na škodu. Autor se neschovává za názory jiných, ale často projevuje svůj názor na daný problém, událost či konflikt, pečlivě svůj názor zdůvodňuje a odmítá některá zažitá (pozitivní či negativní) klišé o Václavu Klausovi.

Jinými slovy, Lubomír Kopeček nabídl svůj pohled na Václava Klause, aniž by měl čtenář pocit, že mu autor svůj názor vnucuje. Tento pohled je mnohostranný, plastický a neschematický. Ukazuje, že není možné tak výraznou osobnost české politiky jednoznačně zaškatulkovat. Autorova snaha o korektní a seriózní pohled na počínání Václava Klause se například projevuje ve sporu o to, zda byl Klaus „aktivním“ či „aktivistickým“ prezidentem, tedy zda jeho počínání bylo při-

měřené, či přehnané. Lubomír Kopeček se snaží o férový pohled na otázku prezidentských vet, chování hlavy státu při vládních krizích či v otázce ústavních stížností (s. 180–182). Pokládá vedle sebe argumenty zastánců a kritiků Václava Klause. Podobně se vypořádává i s dalšími událostmi a otázkami, které jsou různými autory hodnoceny zpravidla velmi různě, či dokonce protichůdně. Jde například o odlišné pohledy na příčiny měnové a hospodářské krize v roce 1997–1998 (s. 86–88) či na tzv. sarajevský atentát (s. 90–101).

Autor začíná svou knihu kapitolou o osobnosti Václava Klause, kterou považuje za důležitou při chápání toho, jak se Václav Klaus choval v různých situacích. Lubomír Kopeček zde píše o jeho vysoké sebedůvěře, odporu vůči fyzickému násilí, přirozené vůdčí schopnosti, pílí, soutěživosti, ale také tendenci své protivníky i kolegy ponižovat (s. 16–21). Kniha je jinak koncipována primárně chronologicky, když popisuje Klausovo působení coby ekonoma v předlistopadové době, líčí jeho roli v době pádu komunistického systému a popisuje, jak se Václav Klaus dostal mezi politickou elitu krátce poté, pokračuje popisem Klause v roli premiéra, předsedy Poslanecké sněmovny a nakonec i prezidenta. Nicméně na vhodných místech se Kopeček věnuje tematicky definovaným kapitolkám, v nichž rozebírá klíčové otázky české politiky a všechna důležitá témata, ve kterých se V. Klaus profiloval nebo ve kterých na sebe upozornil: vztah k EU a k euru (s. 167–172 a 237–246), otázka globálního oteplování (s. 202–204), vztah k ODS (např. 224–228 a 258–262), vztah k Rusku (s. 246–251), nebo třeba tzv. chilské pero (s. 271). Autor si všímá i dalších méně známých, ale o to více zajímavých momentů, k nimž patří vztah k Vítu Bártovi (s. 264–265), Ladislavu Bátorovi (s. 269–271), katolické církvi (s. 63–64 a 211–213) či třeba Klausův postoj k nadměrnému využívání odposlechů v ČR (s. 175–176).

Na knize je nutné rovněž ocenit autorův pokus vymezit hlavní úspěchy a přínosy pro

českou politiku a také jeho největší nezdary (s. 277–279). Mezi Klausův úspěch Lubomír Kopeček řadí ovládnutí Občanského fóra a následné vytvoření ODS, čímž se zasloužil o profilaci pravé části českého stranického systému a vytvoření podmínek pro standardní mezistranickou soutěž. Dále v knize rovněž podrobně píše o Klausově roli při pokojném a hladkém rozdělení Československa. Za třetí Klausův úspěch autor považuje udržení české koruny, byť uznává, že tento úspěch není možné jednoznačně připisovat pouze Klausovi. Pokud jde o nezdary, Lubomír Kopeček jako největší chybu považuje Klausovo lpění na tzv. opoziční smlouvě až do roku 2002, která přinesla řadu negativních dopadů pro českou politiku. Mezi neúspěchy Klause z období, kdy předsedal vládě, řadí neprovedení privatizace českých bank či nezvládnutí dohledu nad investičními privatizačními fondy. Řada čtenářů by jistě mohla akcentovat jiné momenty z Klausova politického života (např. neschopnost nominovat dostatečné množství kandidátů na Ústavní soudce, které by Senát byl ochoten schválit), nicméně Kopečkův pohled na Klausovy úspěchy a neúspěchy je bezesporu zajímavý. Ke Klausovým selháním bychom mohli přiřadit i amnestii z počátku roku 2013, tu však mohl autor jen těžko předvídat.

Autor knihy se v závěru pokusil vymezit myšlenkovou doktrínu Václava Klause, kterou označuje pojmem „klausismus“. Jejím základem je přesvědčení o národním státu jako jediném prostoru pro uskutečnění demokracie a odmítání myšlenky, že demokracie může fungovat i v nadnárodním prostoru. Doktrínu doplňuje o Klausovy myšlenky ekonomického liberalismu, minimálního státu aj. (s. 280–281). Jistě lze vést diskusi o myšlenkovém světě Václava Klause a také o tom, zda jsou jeho názory natolik specifické, že si zaslouží označení doktrína. Na druhé straně s řadou jiných výrazných politických osobností jsou obdobné doktríny nesoucí označení jejich nositelů běžně spojovány.

Knihu lze označit za velmi čtivou. Autor je politolog, což je jistě bonus při zpracování politické biografie. Schopnost velmi dobře rozumět fungování politického systému a znalost českých politických reálií se v knize velmi pozitivně odrážejí. Vedle toho však autor nikoli napoprvé projevil schopnost psát srozumitelný a dobře strukturovaný text, který tu a tam doplnil expresivními výrazy.

Knize lze vytýkat jen velmi málo. Za zvážení stojí otázka, zda neměl autor pár měsíců s vydáním knihy počkat, aby do ní mohl pojmut celý druhý prezidentský mandát Václava Klause. Vzhledem k celé řadě okolností, které provázely ukončení mandátu (např. amnestie, která českou veřejnost pobouřila), by bylo jistě vhodnější, aby byla politická biografie uzavřena v okamžiku, kdy měl Václav Klaus své prezidentství za sebou. Jistě, nelze očekávat, že by Klaus okamžitě odešel do politického důchodu a bylo by tak možné politickou biografii uzavřít definitivě, nicméně z hlediska své politické kariéry je pravděpodobně za zenitem. Čtenáře, které by zajímalo autorovo hodnocení samotného konce Klausova prezidentství, lze alespoň odkázat na blog Lubomíra Kopečka.¹ Z věcného hlediska lze snad upozornit jen na fakt, že na s. 272 autor nepřesně označuje tzv. *Holešovskou výzvu* za „holešovickou výzvu“.

Knihu stojí za přečtení. Odborně je na výši, ale díky své srozumitelnosti a čtivosti si ji může přečíst prakticky kdokoli. Může sloužit jednak pro připomenutí politické kariéry Václava Klause, jednak jako zdroj informací pro další studium, neboť autor opatřil knihu bohatým poznámkovým aparátem.

Poznámka:

1. Kopeček, Lubomír. Blog, *Aktuálně.cz* (<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/lubomir-kopecek.php>).

Miloš Brunclík
odborný asistent na FSV UK v Praze
a vysoké škole CEVRO Institut

André Krouwel:

PARTY TRANSFORMATIONS IN EUROPEAN DEMOCRACIES

Albany: SUNY Press, 2012. 436 stran.

DOI: 10.5817/PC2013-4-546

Politologie vyprodukovala řadu neužitečných modelů politických stran. Tak by se s jistou nadsázkou dala charakterizovat snad trochu provokativní, ale nikoli nepodložená teze, která prostupuje úvodní částí poslední knihy Andrého Krouwela, nizozemského odborníka na politické strany z Vrije Universiteit Amsterdam. Zkoumání stran je Krouwelovým hlavním tématem: Kniha navazuje mj. na jeho disertační práci, která se věnovala analýze fenoménu *catch-all* stran v západní Evropě.

Krouwel si všímá toho, kolik modelů a vývojových typologií politických stran existuje. Domnívá se, že jednotlivé generace vědců v podstatě pozorovaly tytéž strany, ovšem v různých fázích jejich adaptace na společenské podmínky (a ostatně i v různých fázích vývoje společnosti samotné). Často tak docházelo k přeceňování rozdílů a vytváření nových konceptů, jejichž praktická využitelnost však byla omezená. Politologové tedy vlastně neobjevovali nové typy stran, jak se často domnívali – „přidaná hodnota“ jejich závěrů byla spíše výsledkem okolností a designu zkoumání. Krouwel se proto pokusil otázku stranických typů a modelů uchopit ještě jednou a významně ji zjednodušit. Šel přitom až k samotným základům, tj. v politologické komunitě všeobecně známým klasickým dílům o politických stranách od Maurice Duvergera, Otto Kirchheimera, Klause von Beymeho a mnohých dalších. Hlavním tématem knihy je evoluce, respektive transformace (evropských) stran a stranických typů v poválečné době s určitým důrazem na